

VANAJAVESIkeskus
elämää vedestä

Hei!

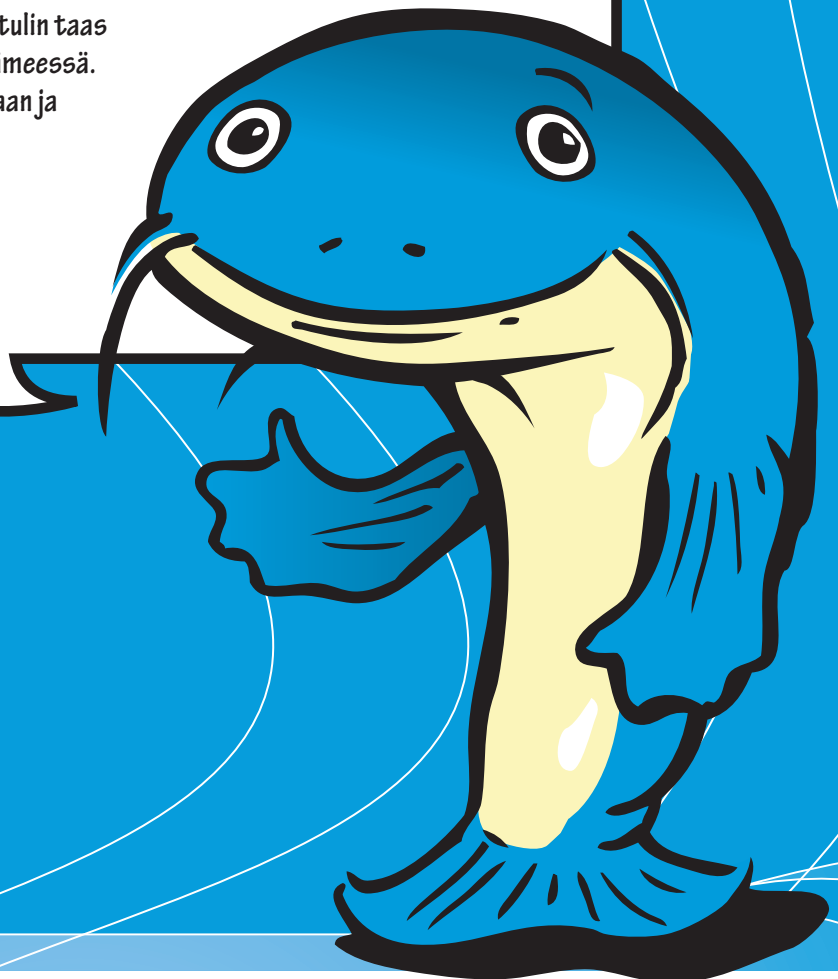
Olen Onni-Monni! Voit kutsua minua myös iloiseksi eväkkääksi, makean veden muikeaksi saalistajaksi tai Vanajavesikeskuksen maskotiksi!

Joskus 150 vuotta sitten asustin itsekin Vanajaveden alueella. Nyt haluan olla mukana liputtamassa Vanajaveden suojelun ja muistamisen puolesta! Minä jos kuka tiedän, että Vanajaveden alueella on vaikka kuinka hienoja rantoja, joiden äärellä kelpaa köllötellä. Ennen vanhaan kun tapasin päivät aina laiskotella Vanajaveden pohjalla ja saalistella yöllä.

Ja ihan toden totta, vielä 1800-luvulla täällä Hämeenlinnan seudulla oli paljon monneja! Eikä me muuten oltu mitään pieniä kaloja - minulla oli pari iäkstä kaveria, jotka olivat kasvaneet yli puolitoistametriseksi! Mutta 1800-luvun lopulla me viiksekkäät veijarit muutimme muille maille.

Nyt pitkän tauon jälkeen tulin taas käymään täällä Kanta-Hämeessä. Tule ihmeessä moikkaamaan ja vaikka kuvauttamaan itsesi kanssani.

Terveisin Onni-Monni

MONNI (*Silurus glanis*)

- Muita nimiä: säkiä, säekala, säkäkala, janakala
- Pitkäviiksinen kala, joka muistuttaa madetta, muttei ole sille sukua
- Saalistaa öisin, päivällä lepäilee pohjalla. Syö pääasiassa kaloja, mutta myös sammakoita ja vesilinnun poikasia. Kutee kesä-elokuussa: naaras laskee munat koiraan kaivamaan pesäkuoppaan, joka sijaitsee matalassa vedessä kasvillisuuden joukossa. Koiras vartioi kehittyviä munia.

Mahtavat monnit

- Suurin makeissa vesissä elävä kalalaji. Voi elää kymmeniä vuosia ja saavuttaa useiden satojen kilojen painon ja pituutta jopa 5 metriä. Suurimmat Suomesta saadut monnit ovat olleet Vanajavedestä 1700-luvun lopulla saadut noin 170 kg painoiset yksilöt.
- Suomen varhaisimmat kirjalliset tiedot monnista ovat Vanajaveden reitiltä. Lars Palanderin väitöskirjan (1767) mukaan:

"Tämän suuren Järven harvinaisimmista ja merkittävimmistä kaloista minun on ensiksi mainittava Silurus glanis, säkiä, josta aikaisemmin oli täältä tieto Cobitis tenian, Ruotsiksi Tånglake, nimellä. Mutta viime Talvena kun Herra Professori Kalm oli mukana Piispan-tarkastuksessa, on hän todennut tämän Kalan olevan juuri tuo oikea Ruotsin kielellä nimellä Mahlfisk tunnettu laji. Se on suurin kaikista järvikaloista ja mainitsee Herra Arkkiatri ja Ritari Von Linnea Skooneen matkansa kuvauksessa s. 62, että se on Ruotsissa hyvin harvinainen kala. Hän on nähnyt vain 1/4 leiviskän painoisen kalan, mutta täällä saadaan toisinaan jopa 1 kippunan painoisia, niin että useita härkäpareja tarvitaan sen vetämiseen vedestä. Kala on Petokala ja voi nielaista suurimmankin lahnan."

- Maisteri Zittingin vuonna 1864 rysällä saama 171 cm pitkä monni löytyy vielä tänäkin päivänä täytettynä Hämeenlinnan lyseosta.

Katosi mutta kotiutetaanko?

- Monnia on Suomessa esiintynyt Vanajaveden alueella ja Karjalankannaksen vesistöissä mutta on hävinnyt Suomesta kokonaan. Nyky-Suomen alueen viimeiset sisävesien monnit pyydettiin Kernaalanjärvestä Janakkalasta vuonna 1866. Nykyisin monnin lähimmät asuinalueet löytyvät Venäjältä, Ruotsista ja Virossa.
- Varmaa tietoa monnin katoamisen syistä ei ole. Vanajaveden reitin monnikannan häviämisen syynä lienee osin ollut ilmaston kylmeneminen, osin vesistön pinnankorkeuden lasku parilla metrillä vuonna 1857 ja vesien likaantuminen 1800-luvun alkupuolella käynnistyneen Tervakosken paperitehtaan vuoksi.
- Hämeen TE-keskus (nykyisin Hämeen ELY-keskus) on selvittänyt mahdollisuuksia kotiuttaa monni Vanajaveden alueelle uudestaan. Palauttamista puoltaisivat monet syyt. Vesiluonnon monimuotoisuus kasvaa, kun kadonnut laji palautetaan. Vesien tila paranee, kun sinne kotiutetaan särkikaloja ja syövä peto. Kalastajien kiinnostus Vanajavettä kohtaan kasvaa. Mutta ainakaan toistaiseksi monnin palautukseen ei ryhdytä mm. kalatautien leviämiskätkin, ilmaston viileyden ja sedimenttien ympäristömyrkköjen takia.

Lisätietoja:

- Jorma Kirjavainen: Monnin palauttaminen Hämeeseen. Maa- ja metsätalousministeriö, Kala- ja riistahallinnon julkaisuja 73/2005.
- Hämeen ELY-keskus /kalatalous